

(i) Printed Pages : 4

Roll No. ....

(ii) Questions : 7

Sub. Code :

1	0	5	5	1
---	---	---	---	---

Exam. Code :

5	0	0	2
---	---	---	---

NEP U.G. Common-Skill Enhancement Course 2nd Sem.
(2056)

SOCIOLOGY (In all Mediums)

Paper : Basics of Social Research-II

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 68

Note :- Attempt **four** questions in all, including Question No. **1** which is compulsory and selecting **one** question from each unit.

1. Attempt any **seven** of the following:

- (1) Define Social Research
- (2) Define Quantitative Research
- (3) Research Design
- (4) Define Participant Observation
- (5) Limitations of experimental method
- (6) Independent Variable
- (7) Survey
- (8) Importance of using Statistics in Social Research
- (9) 2 Advantages of Case Study Method
- (10) Action Research. 7×2=14

UNIT—I

2. Explain the meaning and significance of research design. Discuss its major types with suitable examples. 18
3. Define Research Design. Explain its importance in social science research and discuss the main components of a good research design. 18

UNIT—II

4. Discuss qualitative research methods in social sciences. Explain the features of case study method. 18
5. Discuss ethnography as a research method and explain its relevance in sociological research. 18

UNIT—III

6. Describe the survey method in detail. Discuss its advantages and limitations in social research. 18
7. What is observation as a method of data collection? Explain its different types and importance in research. 18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य सहित कुल चार प्रश्नों के उत्तर दें और प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न चुनें।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं सात प्रश्नों के उत्तर दीजिए:
  - (1) सामाजिक अनुसंधान को परिभाषित कीजिए
  - (2) मात्रात्मक अनुसंधान को परिभाषित कीजिए
  - (3) अनुसंधान अभिकल्पना
  - (4) सहभागी अवलोकन को परिभाषित कीजिए
  - (5) प्रायोगिक विधि की सीमाएँ
  - (6) स्वतंत्र चर

- (7) सर्वेक्षण
 (8) सामाजिक अनुसंधान में सांख्यिकी के उपयोग का महत्व
 (9) केस स्टडी विधि के 2 लाभ
 (10) क्रियात्मक अनुसंधान।

7×2=14

यूनिट-I

2. अनुसंधान अभिकल्पना का अर्थ और महत्व स्पष्ट कीजिए। उपयुक्त उदाहरणों सहित इसके प्रमुख प्रकारों पर चर्चा कीजिए। 18
3. शोधनिष्कर्ष को परिभाषित कीजिए। सामाजिक विज्ञान शोध में इसके महत्व को समझाइए और एक अच्छे शोधनिष्कर्ष के मुख्य घटकों पर चर्चा कीजिए। 18

यूनिट-II

4. सामाजिक विज्ञान में गुणात्मक शोध विधियों पर चर्चा कीजिए। केस स्टडी विधि की विशेषताओं को समझाइए। 18
5. शोध विधि के रूप में नृवंशविज्ञान पर चर्चा कीजिए और समाजशास्त्रीय शोध में इसकी प्रासंगिकता को समझाइए। 18

यूनिट-III

6. सर्वेक्षण विधि का विस्तारपूर्वक वर्णन कीजिए। सामाजिक शोध में इसके लाभों और सीमाओं पर चर्चा कीजिए। 18
7. आँकड़ों के संग्रह की विधि के रूप में अवलोकन क्या है? इसके विभिन्न प्रकारों और शोध में इसके महत्व को समझाइए। 18

(पंजाबी अठुवाट)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣੋ।

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

- (1) ਸਮਾਜਿਕ ਖੋਜ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ
 (2) ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਖੋਜ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ

- (3) ਖੋਜ ਡਿਜ਼ਾਈਨ
- (4) ਭਾਗੀਦਾਰ ਨਿਰੀਖਣ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ
- (5) ਪ੍ਰਯੋਗਾਤਮਕ ਵਿਧੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ
- (6) ਸੁਤੰਤਰ ਵੇਰੀਏਬਲ
- (7) ਸਰਵੇਖਣ
- (8) ਸਮਾਜਿਕ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਸਾਂਖਿਆਕੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ
- (9) ਕੇਸ ਸਟੱਡੀ ਵਿਧੀ ਦੇ 2 ਫਾਇਦੇ
- (10) ਐਕਸ਼ਨ ਰਿਸਰਚ।

7×2=14

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਖੋਜ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਦੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਇਸਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
3. ਖੋਜ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਖੋਜ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਘਟਕਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਗੁਣਾਤਮਕ ਖੋਜ ਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਕੇਸ ਸਟੱਡੀ ਵਿਧੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
5. ਨਸਲੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੋਜ ਵਿਧੀ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰੋ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਧੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। ਸਮਾਜਿਕ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
7. ਡੇਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਵਜੋਂ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀ ਹੈ ? ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18